

เล่ม 1

เอกสารประกอบการสอน

ประกอบกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ

เรื่อง สถาปนากรุงรัตนโกสินทร์

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

นางแสงธรรม วงษ์วัตติ

ตำแหน่ง ครูชำนาญการ

โรงเรียนจตุรัสวิทยาคาร อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

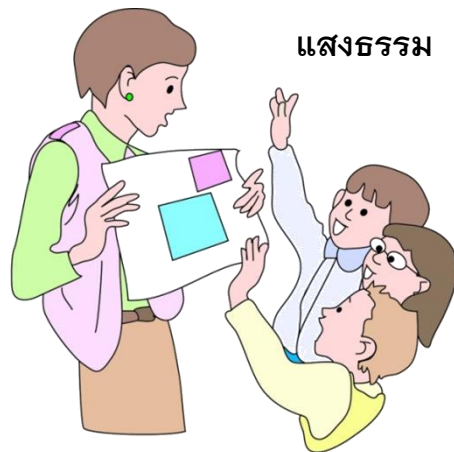
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30

คำนำ

เอกสารประกอบการสอนประกอบกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ เล่ม 1 เรื่อง สถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ เล่มนี้ เป็นสื่อที่ใช้ประกอบการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสถาปนาราชวงศ์จักรี และปัจจัย ที่ส่งผลต่อความมั่นคง และความเจริญรุ่งเรืองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ โดยมีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น เป็นเรื่องที่นักเรียนทุกคนต้องเรียนรู้ และนำความรู้นี้ไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตต่อไป และตรงตาม เจตนารมณ์ของหลักสูตรการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551

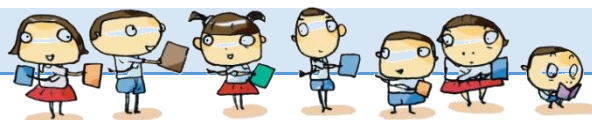
ขอขอบคุณ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และครอบครัว ที่ให้คำปรึกษาและเป็นกำลังใจด้วยดีตลอดมา ก่อให้เกิด ความสำเร็จเป็นที่น่าภาคภูมิใจอย่างยิ่ง ผู้จัดทำหวังว่าเอกสารประกอบการ สอนประกอบกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือ เล่ม 1 เรื่อง สถาปนา กรุงรัตนโกสินทร์ จะเป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนที่เป็นประโยชน์ ต่อครู นักเรียน บุคลากรทางการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง

แสงธรรม วงษ์วัติ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	๒
คำชี้แจงการใช้เอกสารประกอบการสอน	1
คำแนะนำการใช้เอกสารประกอบการสอน	2
จุดประสงค์การเรียนรู้	3
แบบทดสอบก่อนเรียน	4
การสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์	6
สาเหตุการย้ายราชธานีจากกรุงธนบุรีมาตั้งที่กรุงรัตนโกสินทร์	8
เหตุผลของการเลือกทำเลที่ตั้งฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา	9
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์	10
แบบฝึกทักษะที่ 1	14
แบบฝึกทักษะที่ 2	15
แบบฝึกทักษะที่ 3	16
แบบฝึกทักษะที่ 4	17
แบบทดสอบหลังเรียน	18
บรรณานุกรม	20
ภาคผนวก	21
เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน	22
เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน	23
เฉลยแบบฝึกทักษะที่ 1	24
เฉลยแบบฝึกทักษะที่ 2	25
เฉลยแบบฝึกทักษะที่ 3	26
เฉลยแบบฝึกทักษะที่ 4	27

คำชี้แจงการใช้เอกสารประกอบการสอน

เอกสารประกอบการสอนประกอบกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเล่มนี้ ได้จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ เรื่อง สถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เอกสารเล่มนี้ได้ทดลองใช้กับนักเรียนและได้ผลดีมาแล้ว นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี เอกสารประกอบการสอนประกอบกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือชุดนี้ มีจำนวน 9 เล่ม ดังนี้

1. เอกสารประกอบการสอนเรื่อง สถาปนากรุงรัตนโกสินทร์
2. เอกสารประกอบการสอนเรื่อง พระมหากษัตริย์ราชวงศ์จักรี
3. เอกสารประกอบการสอนเรื่อง การปกครองสมัยรัตนโกสินทร์
4. เอกสารประกอบการสอนเรื่อง เศรษฐกิจสมัยรัตนโกสินทร์
5. เอกสารประกอบการสอนเรื่อง สังคมสมัยรัตนโกสินทร์
6. เอกสารประกอบการสอนเรื่อง ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมสมัยรัตนโกสินทร์
7. เอกสารประกอบการสอนเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสมัยรัตนโกสินทร์
8. เอกสารประกอบการสอนเรื่อง บทบาทของไทยในสังคมโลก
9. เอกสารประกอบการสอนเรื่อง บุคคลสำคัญในสมัยรัตนโกสินทร์

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารประกอบการสอนประกอบกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือชุดนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ได้เป็นอย่างดี

1. นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนเป็นรายบุคคล
2. นักเรียนร่วมกันศึกษาและทำความเข้าใจเนื้อหารายละเอียดและแบบฝึกทักษะ
3. นักเรียนลงมือทำแบบฝึกทักษะโดยครูคอยดูแลให้คำปรึกษาและเสนอแนะเมื่อพบปัญหาหรือไม่เข้าใจ
4. นักเรียนทำแบบฝึกทักษะเสร็จเรียบร้อยแล้วให้นักเรียนร่วมกันเฉลยและตรวจแบบฝึกทักษะ
5. นักเรียนทุกคนทำแบบทดสอบหลังเรียนเป็นรายบุคคล
6. สรุปผลคะแนนที่ได้รับในกระดาษคำตอบเพื่อทราบผลการพัฒนาการเรียน

จุดประสงค์การเรียนรู้

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐานการเรียนรู้

ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย
มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด

ส 4.3 ม.3/1 วิเคราะห์พัฒนาการของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ในด้านต่างๆ

ส 4.3 ม.3/2 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรือง
ของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถวิเคราะห์ความเป็นมาของการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ได้

2. นักเรียนสามารถสรุปความเป็นมาของการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์
ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคง และความเจริญรุ่งเรืองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ได้

เนื้อหาสาระ

1. การสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์
2. สาเหตุการย้ายราชธานีจากกรุงธนบุรีมาตั้งที่กรุงรัตนโกสินทร์
3. เหตุผลของการเลือกทำเลที่ตั้งฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา
4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์

แบบทดสอบก่อนเรียน

เรื่อง สถาปนากษัตริย์โกสินทร์

- คำชี้แจง 1. แบบทดสอบฉบับนี้มีจำนวน 10 ข้อ
 2. จงกาเครื่องหมาย X หน้าข้อที่เห็นว่าถูกต้องที่สุด เพียงข้อเดียวลงในกระดาษคำตอบ
 3. ใช้เวลาในการทำแบบทดสอบ 10 นาที

1. ใครเป็นผู้สถาปนาราชวงศ์จักรี

- ก. พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
- ข. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
- ค. พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
- ง. พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

2. เพราะเหตุใดกรุงธนบุรีจึงไม่เหมาะสมที่จะเป็นราชธานี

- ก. ไม่อุดมสมบูรณ์
- ข. มีที่ราบกว้างขวาง
- ค. มีแม่น้ำไหลผ่านน้อย
- ง. มีพื้นที่คับแคบ ขยายเมืองไม่ได้

3. ใครเป็นผู้เปลี่ยนนามราชธานี “กรุงเทพมหานคร บวรรัตนโกสินทร์ มหินทรายุธยา มหาดิลกภพ นพรัตนราชธานีบุรีรมย์ อุดมราชนิเวศน์มหาสถาน อมรพิมานอวตารสถิต สักกะทัตติยวิษณุกรรมประสิทธิ์” เป็น “กรุงเทพมหานคร อมรรัตนโกสินทร์”

- ก. พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
- ข. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
- ค. พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
- ง. พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

4. กษัตริย์โกสินทร์ได้รับการสถาปนาเป็นราชธานีเมื่อใด

ก. 1 มกราคม 2310	ข. 6 เมษายน 2325
ค. 26 มิถุนายน 2475	ง. 5 ธันวาคม 2475

- ก. วัดอรุณราชวราราม
ข. วัดสุทัศน์เทพวราราม
ค. วัดพระศรีรัตนศาสดาราม
ง. วัดพระเชตุพลวิมลมังคลาราม

- ก. เมืองธนบุรีไม่มีทางออกทะเล
- ข. เมืองธนบุรีมีขนาดใหญ่เกินไป
- ค. พื้นที่ฝั่งตะวันออกมีความอุดมสมบูรณ์
- ง. เมืองธนบุรีมีประชากรอาศัยอยู่เบาบาง

- พื้นที่ส่วนใหญ่อุดมสมบูรณ์
- มีทางออกทะเลไม่ไกลจากปากน้ำ
- แม่น้ำเจ้าพระยาผ่ากลางเป็นเมืองเอกตก
- เป็นศูนย์กลางการค้าระหว่างตะวันออกกับตะวันตก

- ก. ปัญหาการแบ่งแยกดินแดน
- ข. ปัญหาการก่อสร้างราชธานี
- ค. ปัญหาการแตกความสามัคคี
- ง. ปัญหาการป้องกันข้าศึกที่มารุกราน

- ก. ทิศใต้ ข. ทิศเหนือ ค. ทิศตะวันออก ง. ทิศตะวันตก

- ก. เป็นวันที่มีการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์
- ข. เป็นวันประกาศเอกราชและสถาปนาอาณาจักรสยาม
- ค. เป็นวันที่มีการปราบดาภิเษกปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี
- ง. เป็นวันที่มีการเปลี่ยนแปลงจากกรุงธนบุรีเป็นกรุงรัตนโกสินทร์

การสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์

ภาพที่ 1 รัชกาลที่ 1

ที่มา : <https://lifestyle.campus-star.com/knowledge/43034.html>

สืบค้นเมื่อ : 7 มกราคม 2559

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช เมื่อครั้งยังดำรงพระยศเป็น สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก ภายหลังที่ได้ทรงเลิกทัพกลับจากกรุงกัมพูชาเพราะในกรุงธนบุรีเกิดการจลาจล เมื่อถึงกรุงธนบุรีบรรดาขุนนางน้อยใหญ่ทั้งหลายก็พากันอ่อนน้อมยอมสวามิภักดิ์ เรียกร้องให้แก้ไขวิกฤติการณ์ พร้อมกันนั้นก็พากันอันเชิญให้พระองค์เสด็จขึ้นครองราชย์สมบัติเป็นพระเจ้าแผ่นดินไทยสืบต่อไป เมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ.

2325 รัชกาลที่ 1 แห่งราชวงศ์จักรี (วันจักรี) ภายหลังเมื่อเหตุการณ์เข้าสู่ภาวะปกติแล้ว รัชกาลที่ 1 ทรงเห็นว่าก่อนจะประกอบพิธีปราบดาภิเษกเป็นกษัตริย์เห็นว่าควรจะย้ายราชธานีไปอยู่ปากตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยาเสียก่อน โดยบริเวณที่ทรงเลือกที่จะสร้างพระราชวังนั้น เคยเป็นสถานที่การค้าขายกับชาวต่างประเทศในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีนามเดิมว่า “บางกอก” ซึ่งในขณะนั้นเป็นที่อยู่อาศัยของชาวจีน เมื่อได้ทรงชดเชยค่าเสียหายให้พอสมควรแล้วทรงให้ชาวจีนย้ายไปอยู่ตำบลลำเพ็ญ แล้วโปรดเกล้าฯ ให้สร้างรั้วไม้แทนกำแพงขึ้นและสร้างพลับพลาไม้ขึ้นชั่วคราว

หลังจากนั้นในเดือนมิถุนายน พ.ศ.2325 ขณะที่พระองค์ทรงมีพระชนมายุได้ 45 พรรษา ได้ทรงประกอบพิธีปราบดาภิเษกขึ้นเป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี ทรงพระนามว่า “พระบาทสมเด็จพระบรมราชาธิราชรามาธิบดี” แต่ในสมัยปัจจุบันผู้คนนิยมเรียกพระนามว่า “พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช” และทรงสถาปนาตำแหน่งวังหน้า (กรมพระราชวังบวรสถานมงคล) และตำแหน่งวังหลัง (กรมพระราชวังบวรสถานพิมุข)

ภาพที่ 2 ภาพวาดพระบรมมหาราชวัง กรุงเทพฯ

ที่มา : <https://www.bloggang.com>

สืบค้นเมื่อ : 7 มกราคม 2559

ในปี พ.ศ.2328

ก็โปรดฯให้มีการ

สมโภชน์พระนคร

และกระทำพิธี

ปราบดาภิเษกขึ้น

เป็นพระมหากษัตริย์

อีกครั้ง และ

พระราชทานนาม

พระนครใหม่นี้ว่า

“กรุงเทพมหานคร

บวรรัตนโกสินทร์ มหินทรายุธยา มหาดิลกภพนพรัตน์ ราชธานีบุรีรมย์อุดมราชนิเวศน์มหาสถาน อมรพิมานอวตาสถิต สักกทัตติยวิษณุกรรมประสิทธิ์” หรือที่คนยุคปัจจุบันนิยมเรียกว่า “กรุงรัตนโกสินทร์” นั่นเอง (ครั้นในสมัยแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) ทรงเปลี่ยนสร้อยที่ว่า “บวรรัตนโกสินทร์” เป็น “อมรรัตนโกสินทร์” นอกนั้นก็คงเดิม) และในบริเวณพระบรมมหาราชวัง ได้สร้างวัดพระแก้ว (วัดพระศรีรัตนศาสดาราม) เป็นวัดที่ใช้ประกอบพระราชพิธีทางศาสนาเป็นวัดที่ไม่มีพระสงฆ์จำพรรษาอยู่ และเมื่อสร้างพระนครเสร็จสมบูรณ์ ได้มีการอัญเชิญพระแก้วมรกตมาประดิษฐานที่วัดนี้ และได้พระราชทานนามให้ใหม่ว่า พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร เพื่อให้สอดคล้องกับนามของพระนครใหม่

สาเหตุการย้ายราชธานีจากกรุงธนบุรีมาตั้งที่กรุงรัตนโกสินทร์

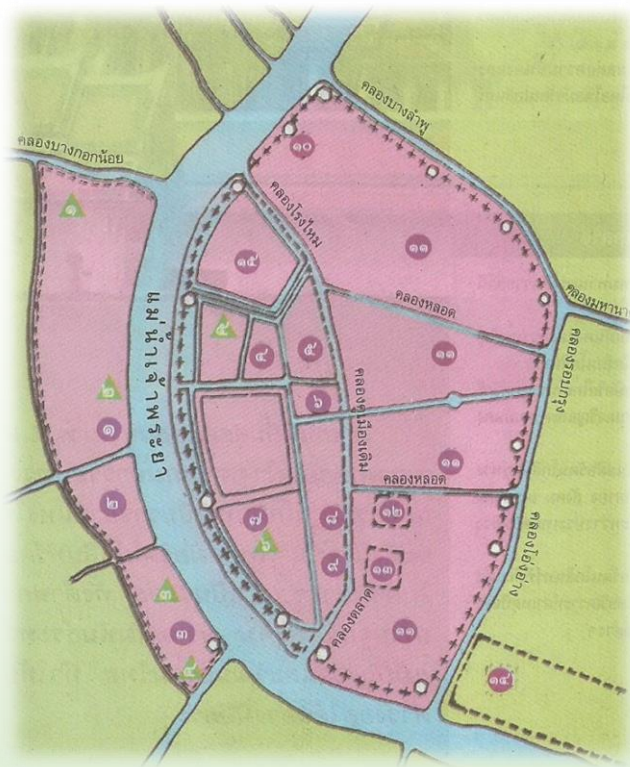
1. กรุงธนบุรีเป็นเมืองที่มีการสร้างป้อมปราการเอาไว้ทั้งสองฝั่งแม่น้ำ โดยเอาแม่น้ำท่ากลาง (เรียกว่าเมืองนอกแตก) เหมือนเมืองพิษณุโลก มีประโยชน์ตรงที่อาจเอาเรือรบไว้ในเมืองเมื่อเวลาถูกข้าศึกมาตั้งประชิด แต่การรักษาเมืองคนข้างในจะถ่ายเทกำลังเข้ารบพุ่ง รักษาหน้าที่ได้ไม่ทันท่วงทีเพราะต้องข้ามแม่น้ำ แต่แม่น้ำเจ้าพระยาทั้งกว้างและลึกจะทำให้สะพานข้ามก็ไม่ได้ ทำให้ยากแก่การรักษาพระนครเวลาข้าศึกบุก

2. กรุงธนบุรีอยู่ในท้องคู้่งน้ำ ทำให้น้ำกัดเซาะตลิ่งพังได้ง่าย

3. บริเวณพระราชวังเดิมของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช คับแคบ มีวัดหนาบทั้งสองข้าง คือ วัดแจ้ง (วัดอรุณราชวราราม) กับวัดท้ายตลาด (วัดโมฬีโลกยาราม) ทำให้ยากแก่การขยายพระราชวังให้กว้างออกไป

เหตุผลของการเลือกทำเลที่ตั้งฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา

ภาพที่ 4 แผนที่แสดงอาณาเขตของ
กรุงรัตนโกสินทร์ในสมัยรัชกาลที่ 1
ที่มา : ณรงค์ พ่วงพิศ และคณะ (ม.ป.ป.)

1. ทางฝั่งกรุงเทพฯ เป็นชัยภูมิเหมาะสม เพราะเป็นหัวแหลม ถ้าสร้างเมืองแต่เพียงปากเดียว จะได้แม่น้ำใหญ่ เป็นคูเมืองทั้งด้านตะวันตก และด้านใต้ เพียงแต่ขุดคลองเป็นคูเมืองแต่ด้านเหนือ และด้านตะวันออกเท่านั้น ถึงแม้ว่าข้าศึกจะเข้ามาโจมตี ก็พอต่อสู้ได้

2. เนื่องด้วยทางฝั่งตะวันออกนี้ พื้นที่นอกคูเมืองเดิม เป็นพื้นที่ลุ่มที่เกิดจากการตื้นเขินของ

ทะเล ข้าศึกจะยกทัพมาทางนี้คงทำได้ยาก ฉะนั้นการป้องกันพระนครจะได้มุงป้องกันเพียงฝั่งตะวันตกแต่เพียงด้านเดียว

3. ฝั่งตะวันออกเป็นพื้นที่ใหม่ สันนิษฐานว่าชุมชนใหญ่ในขณะนั้น คงจะมีแต่ชาวจีนที่เกาะกลุ่มกันอยู่ จึงสามารถขยายออกไปได้อย่างกว้างขวาง และขยายเมืองได้เรื่อยๆ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรือง ของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์

ภาพที่ 5 การขนส่งสินค้าทางเรือ

ที่มา : https://www.youtube.com/kHDrMgtn_hkwatch? สืบค้นเมื่อ : 7 มกราคม 2559

1. ศูนย์กลางของอาณาจักร มีเส้นทางออกสู่ทะเล ทำให้สะดวกต่อการติดต่อค้าขาย เป็นศูนย์กลางทางการค้า กรุงรัตนโกสินทร์ มีที่ตั้งไม่ไกลจากปากแม่น้ำ มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านเมืองลงสู่ทะเลอ่าวไทย ทำให้การติดต่อค้าขายกับต่างประเทศมีความสะดวก รวมไปถึงทำเลที่ตั้ง อยู่ใน

เส้นทางการค้าระหว่างจีนกับอินเดีย จึงเป็นศูนย์กลางการค้าระหว่างตะวันออกกับตะวันตก ทำให้ได้รับวัฒนธรรมใหม่ๆ และนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับอาณาจักรได้

2. มีลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และตะวันออกเฉียงใต้พัดผ่าน ทำให้มีฝนตกชุก เหมาะแก่การเพาะปลูก

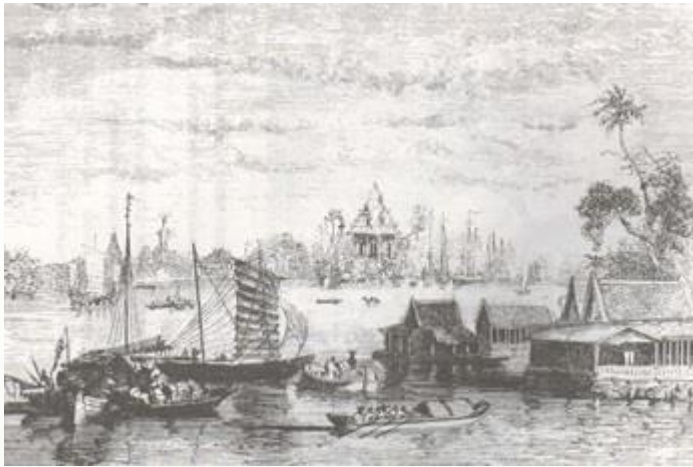
3. มีแม่น้ำหลายสายไหลผ่านออกสู่ทะเลบริเวณอ่าวไทย ได้แก่ แม่น้ำ

ภาพที่ 6 แม่น้ำไหลออกสู่อ่าวไทย

เจ้าพระยา ท่าจีน แม่กลอง และบางปะกง ทำให้เหมาะแก่การเพาะปลูกในพื้นที่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำ และเป็นประโยชน์แก่การค้า

ที่มา : https://www.youtube.com/kHDrMgtn_hkwatch? สืบค้นเมื่อ : 7 มกราคม 2559

ภาพที่ 7 ทิวทัศน์ของท่าเรือของบางกอก

ที่มา : <http://www.kingrama3.or.th>

สืบค้นเมื่อ : 7 มกราคม 2559

4. เป็นศูนย์รวมของการขยายตัวทางด้านวัฒนธรรม เพราะในสมัยโบราณอาณาจักรของไทยเป็นจุดพักเรือของพ่อค้าจากดินแดนต่างๆ ที่เดินทางเข้ามาค้าขายระหว่างดินแดนซีกโลกตะวันตกและซีกโลกตะวันออก

นับเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการของอาณาจักรไทย สมัยรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่ยุคเริ่มต้นของการสถาปนาและส่งผลดีมาจนถึงปัจจุบัน

5. พระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์ในราชวงศ์จักรี ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์บ้านเมือง ทั้งในด้านการป้องกันราชอาณาจักร การส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางด้านต่างๆ ให้เกิดขึ้นกับบ้านเมืองและราษฎรของพระองค์

ภาพที่ 8 ด้านซ้ายคือป้อมมหากาฬ สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 1

ปีพุทธศักราช 2326 เป็นป้อม 1 ใน 14 ป้อมที่โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเพื่อป้องกันรักษาพระนคร

ที่มา : <https://www.bloggang.com/m/viewdiary.php?> สืบค้นเมื่อ : 7 มกราคม 2559

ภาพที่ 9 ภาพเขียนสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์

ที่มา : <https://www.bloggang.com/m/viewdiary.php?>

สืบค้นเมื่อ : 7 มกราคม 2559

6. มีที่ตั้งในทางยุทธศาสตร์เหมาะสม ตำบลบางกอกซึ่งเป็นที่ตั้งของกรุงรัตนโกสินทร์มีลักษณะเป็นแหลม มีแม่น้ำเป็นกำแพงเกือบครึ่งเมือง ด้านตะวันออกของเมืองเป็นที่ราบลุ่มทะเลตม น้ำท่วมเป็นเวลานาน ในฤดูน้ำหลากเป็นด่านป้องกันข้าศึกได้อย่างดี การก่อสร้างเมืองมีการสร้างกำแพงเมืองล้อมรอบอย่างแข็งแรง มีป้อมปราการโดยรอบ นอกกำแพงเมืองมีการขุดคูเมืองเป็นแนวป้องกันข้าศึก อีกทั้งบริเวณโดยรอบของพระนครเป็นที่ราบทำให้สามารถขยายเมืองออกไปได้เรื่อยๆ

7. เป็นบริเวณที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเกษตร พื้นที่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยามีดินและน้ำอุดมสมบูรณ์ สามารถทำการเพาะปลูกได้ดี ทำให้เกษตรกรรมเจริญก้าวหน้า

ภาพที่ 10 สงครามเก้าทัพ ปีพุทธศักราช 2328

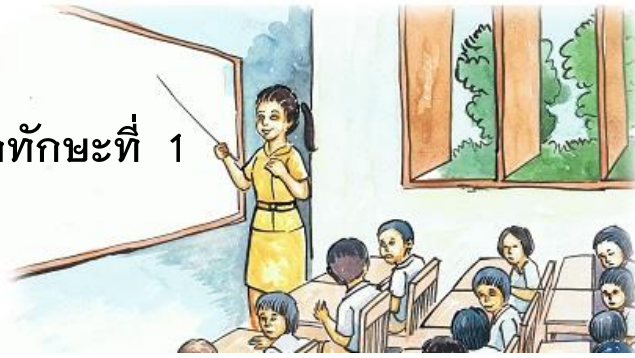
ที่มา : http://www.thainationalmemorial.org/4_1_8.html

สืบค้นเมื่อ : 7 มกราคม 2559

8. พระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงพระปรีชาสามารถ ด้านการทำสงครามมาตั้งแต่สมัยธนบุรี ครั้นถึงสมัยรัตนโกสินทร์เมื่อพม่ายกทัพหวังจะเข้ามาโจมตีเพื่อมิให้ไทยตั้งตัวได้ พระองค์และพระราชอนุชา คือ สมเด็จพระบวรราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท กรมพระราชวังบวรสถานมงคล ก็ทรงยกทัพออกไปป้องกัน นอกพระนครมิให้กองทัพข้าศึกยกเข้ามาประชิดพระนครได้ ทำให้กรุงรัตนโกสินทร์มีความมั่นคงเป็นราชธานีของไทยมาจนกระทั่งปัจจุบัน

9. ประเทศเพื่อนบ้านมีปัญหาภายใน และถูกคุกคามจากชาติตะวันตก ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น บางช่วงประเทศเพื่อนบ้านของเรามีปัญหาภายในจึงไม่มีโอกาสยกทัพมารุกรานไทย ครั้นถึงสมัยรัชกาลที่ 3 ประเทศตะวันตกเริ่มเข้ามารุกรานประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศเพื่อนบ้านต่างๆ จึงต้องแก้ปัญหของตนเอง เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้หลังจากปลายรัชกาลที่ 3 เป็นต้นมา ไทยก็มิต้องทำสงครามกับประเทศเพื่อนบ้านอีกเลย ส่งผลให้กรุงรัตนโกสินทร์มีความเจริญรุ่งเรืองมาโดยตลอด

แบบฝึกทักษะที่ 1

คำชี้แจง ให้นักเรียนตอบคำถามให้ถูกต้อง

1. ราชวงศ์จักรีสถาปนาขึ้นเมื่อใด

ตอบ

2. ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี มีพระนามว่าอย่างไร

ตอบ

3. รัชกาลที่ 1 พระนามเดิมของพระองค์คือ

ตอบ

4. กรุงธนบุรีเปรียบเสมือนเมืองเอกแตกซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาใดในอนาคต

ตอบ

5. ที่ตั้งราชธานีใหม่อยู่ทางทิศใดของแม่น้ำเจ้าพระยา

ตอบ

6. ราชวงศ์จักรีดำรงอยู่ได้จนถึงปัจจุบันรวมเวลาทั้งสิ้นประมาณกี่ปี

ตอบ

7. พระอารามหลวงที่สร้างในเขตพระราชฐานของราชธานีใหม่มีชื่อว่าอย่างไร

ตอบ

8. จงบอกนามราชธานีกรุงรัตนโกสินทร์

ตอบ

9. บริเวณที่ตั้งพระราชวังใหม่สมัยรัตนโกสินทร์เดิมเป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติใด

ตอบ

10. รัชกาลที่ 1 มีแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการสร้างกรุงรัตนโกสินทร์ให้เหมือนอาณาจักรใด

ตอบ

แบบฝึกทักษะที่ 2

คำชี้แจง ให้นักเรียนขีดเส้นใต้คำตอบที่ถูกต้อง

1. การเสด็จขึ้นครองราชย์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเป็นอย่างไร

ตอบ (ปราบดาภิเษก / บรมราชาภิเษก)

2. การเลือกทำเลที่ตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
คำนึงถึงสิ่งใดมากที่สุด

ตอบ (ความเหมาะสมด้านยุทธศาสตร์ / ความเหมาะสมด้านการปกครอง)

3. การตั้งกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรง
เอาแบบอย่างการสร้างเมืองมาจากเมืองใด

ตอบ (สุโขทัย / อโยธยา / ธนบุรี)

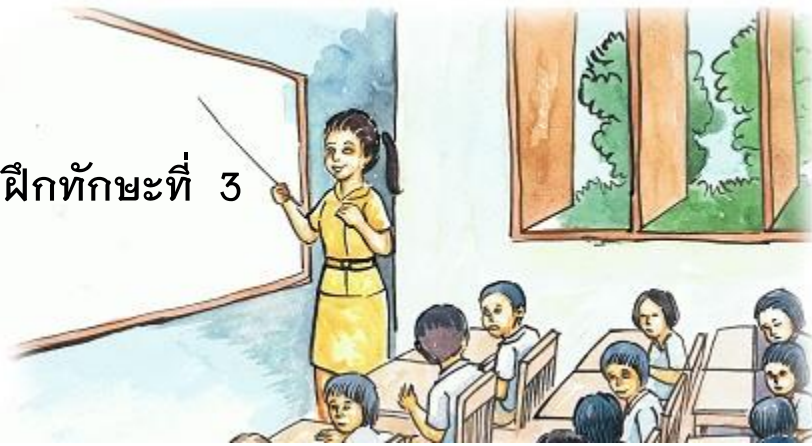
4. ปัจจัยในข้อใดไม่มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการย้ายราชธานีจากกรุงธนบุรีมายัง
กรุงรัตนโกสินทร์

ตอบ (กรุงธนบุรีตั้งอยู่ใกล้คู่งน้ำ / กรุงธนบุรีตั้งอยู่ใกล้กับปากแม่น้ำ)

5. ปัจจัยในข้อใดที่ไม่ใช่ความเหมาะสมในการตั้งราชธานีที่กรุงรัตนโกสินทร์

ตอบ (เป็นบริเวณที่มีประชาชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น / ที่ตั้งอยู่ห่างไกลจากทะเล)

แบบฝึกทักษะที่ 3

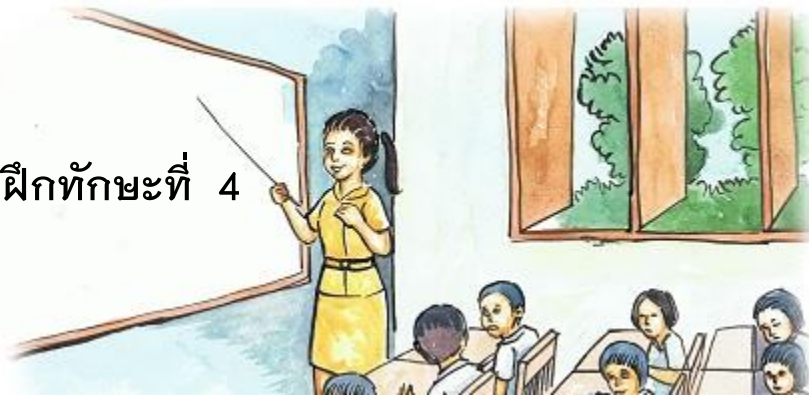

คำชี้แจง ให้นักเรียนเติม ก หรือ ข โดยดูความหมายจากกรอบด้านล่าง แล้วเขียนลงหน้าข้อความให้ถูกต้อง

ก คือ กรุงธนบุรีมีทำเลที่ไม่เหมาะสม
ข คือ ที่ตั้งราชธานีใหม่มีความเหมาะสม

- 1. ที่ตั้งราชธานีมีพื้นที่กว้างขวาง สามารถวางแผนการสร้างเมืองได้สะดวก
- 2. ที่ตั้งมีความเหมาะสมในด้านยุทธศาสตร์ สามารถป้องกันข้าศึกได้ดี
- 3. ทำเลที่ตั้งยุทธศาสตร์ ข้าศึกมารุกรานได้ง่าย หรือป้องกันข้าศึกได้ยาก
- 4. ที่ตั้งมีความเหมาะสมทั้งการเกษตรกรรมและการติดต่อค้าขายกับต่างชาติ
- 5. ที่ตั้งอยู่ในบริเวณท้องคุ้งน้ำ อาจถูกน้ำและคลื่นกัดเซาะตลิ่งพังได้ง่าย
- 6. ฝั่งตะวันออกเป็นพื้นที่ใหม่ ขยายเมืองได้เรื่อยๆ
- 7. บริเวณพระราชวังคับแคบ มีวัดชนบททั้งสองข้างทำให้ยากแก่การขยายพระราชวัง
- 8. ที่ตั้งของพระราชวังคับแคบ จึงไม่เหมาะสมในการขยายพื้นที่เขตพระราชวังในอนาคต
- 9. พื้นที่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา มีดินและน้ำอุดมสมบูรณ์ สามารถทำการเพาะปลูกได้ดี
- 10. ด้านตะวันออกของเมืองเป็นที่ราบลุ่มทะเลตม น้ำท่วมเป็นเวลานาน ในฤดูน้ำหลากเป็นด่านป้องกันข้าศึกได้ดี

แบบฝึกทักษะที่ 4

คำชี้แจง จงเขียนเครื่องหมาย ✓ หน้าข้อที่ถูกต้อง และเขียน X หน้าข้อที่ผิด

-1. เมื่อแรกสถาปนาราชธานี มีสร้อยนามพระนครว่า “อมรรัตนโกสินทร์” ต่อมารัชกาลที่ 4 เปลี่ยนคำสร้อยนามพระนครว่า “บวรรัตนโกสินทร์”
-2. การสร้างกรุงเทพมหานครสร้างขึ้นโดยเลียนแบบราชธานีในสมัยกรุงศรีอยุธยา
-3. “พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2325
-4. พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเมื่อวันที่ 6 เมษายน พ.ศ. 2325
-5. ตำแหน่งวังหลัง หมายถึง ตำแหน่งกรมพระราชวังบวรสถานพิมุข
-6. วัดพระศรีรัตนศาสดารามเป็นวัดที่สร้างขึ้นในเขตพระบรมมหาราชวัง และไม่มีพระสงฆ์จำพรรษา
-7. รัชกาลที่ 1 โปรดให้กรมพระราชวังบวรสถานมงคล ดำรงตำแหน่งวังหน้า
-8. กรุงธนบุรีเปรียบเสมือนเมืองนอกแตกออกเป็นสาเหตุให้ราษฎรแตกความสามัคคี
-9. ที่ตั้งราชธานีใหม่มีความเหมาะสมในด้านยุทธศาสตร์ สามารถป้องกันข้าศึกได้ดี
-10. บริเวณพระราชวังเดิมคับแคบ มีวัดชนาบทั้งสองข้าง คือ วัดอรุณ-ราชวราราม กับวัดโมฬีโลกยาราม ทำให้ยากแก่การขยายพระราชวัง

แบบทดสอบหลังเรียน

เรื่อง สถาปนากรุงรัตนโกสินทร์

คำชี้แจง 1. แบบทดสอบฉบับนี้มีจำนวน 10 ข้อ

2. จงกาเครื่องหมาย X หน้าข้อที่เห็นว่าถูกที่สุด เพียงข้อเดียวลงในกระดาษคำตอบ

3. ใช้เวลาในการทำแบบทดสอบ 10 นาที

1. ใครเป็นผู้เปลี่ยนนามราชธานี “กรุงเทพมหานคร บวรรัตนโกสินทร์ มหินทรายุธยา มหาดิลกภพ นพรัตนราชธานีบูรีรมย์ อุดมราชนิเวศน์มหาสถาน อมรพิมานอวตารสถิต สักกะทัตติยวิษณุกรรมประสิทธิ์” เป็น “กรุงเทพมหานคร อมรรัตนโกสินทร์”

ก. พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

ข. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ค. พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ง. พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

2. กรุงรัตนโกสินทร์ได้รับการสถาปนาเป็นราชธานีเมื่อใด

ก. 1 มกราคม 2310

ข. 6 เมษายน 2325

ค. 26 มิถุนายน 2475

ง. 5 ธันวาคม 2475

3. วัดที่สร้างคู่กับพระบรมมหาราชวังคือวัดใด

ก. วัดอรุณราชวราราม

ข. วัดสุทัศน์เทพวราราม

ค. วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

ง. วัดพระเชตุพลวิมลมังคลาราม

4. ที่ตั้งของกรุงรัตนโกสินทร์อยู่ทิศใดของแม่น้ำเจ้าพระยา

ก. ทิศใต้

ข. ทิศเหนือ

ค. ทิศตะวันออก

ง. ทิศตะวันตก

5. เพราะเหตุใดกรุงธนบุรีจึงไม่เหมาะสมที่จะเป็นราชธานี

ก. ไม่อุดมสมบูรณ์

ข. มีที่ราบกว้างขวาง

ค. มีแม่น้ำไหลผ่านน้อย

ง. มีพื้นที่คับแคบ ขยายเมืองไม่ได้

6. เพราะเหตุใดพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชจึงทรงย้ายราชธานี

- ก. เมืองธนบุรีไม่มีทางออกทะเล
- ข. เมืองธนบุรีมีขนาดใหญ่เกินไป
- ค. พื้นที่ฝั่งตะวันออกมีความอุดมสมบูรณ์
- ง. เมืองธนบุรีมีประชากรอาศัยอยู่เบาบาง

7. วันที่ 6 เมษายน ของทุกปีเป็นวันจักรีซึ่งเป็นวันที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ในข้อใด

- ก. เป็นวันที่มีการสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์
- ข. เป็นวันประกาศเอกราชและสถาปนาอาณาจักรสยาม
- ค. เป็นวันที่มีการปราบดาภิเษกปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี
- ง. เป็นวันที่มีการเปลี่ยนแปลงจากกรุงธนบุรีเป็นกรุงรัตนโกสินทร์

8. ข้อใด *ไม่ใช่* ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคง และความเจริญรุ่งเรืองของไทยสมัยรัตนโกสินทร์

- ก. พื้นที่ส่วนใหญ่อุดมสมบูรณ์
- ข. มีทางออกทะเลไม่ไกลจากปากน้ำ
- ค. แม่น้ำเจ้าพระยาผ่ากลางเป็นเมืองเอกแตก
- ง. เป็นศูนย์กลางการค้าระหว่างตะวันออกกับตะวันตก

9. กรุงธนบุรีเป็นเสมือน “เมืองเอกแตก” ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาอะไร

- ก. ปัญหาการแบ่งแยกดินแดน
- ข. ปัญหาการก่อสร้างราชธานี
- ค. ปัญหาการแตกความสามัคคี
- ง. ปัญหาการป้องกันข้าศึกที่มารุกราน

10. ใครเป็นผู้สถาปนาราชวงศ์จักรี

- ก. พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
- ข. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
- ค. พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
- ง. พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

- เคน จันทรวงษ์. คู่มือ – เตรียมสอบประวัติศาสตร์ ม.3. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ภูมิบัณฑิตการพิมพ์, (ม.ป.ป).
- ณรงค์ พ่วงพิศ และคณะ. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. พิมพ์ครั้งที่ 20. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, (ม.ป.ป).
- ไพฑูรย์ มีกุล และคณะ. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประวัติศาสตร์ ม.3. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, (ม.ป.ป).
- วิทยา ปานะบุตร. สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม O-NET ม.3. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี : เรื่องแสงการพิมพ์ (2002), 2559.
- วรวิทย์ จันทรวงศ์ ประสันตา โสมอินทร์. สรุปเข้มสังคมศึกษา ศาสนา และ วัฒนธรรม ม.1-2-3. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี : ธิงค์ ปียอนด์ บุ๊คส์, 2559.
- ศิริพร กรอบทอง สักกะ จราวิวัฒน์. หนังสือเรียน รายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : เอ็มพันธ์, 2555.
- สุวรรณ สุวรรณเวช โสภณ ปิ่นทอง. แบบฝึกทดสอบโจทย์ข้อสอบ สังคมศึกษา ม.ต้น. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี : ธรรมบัณฑิต, (ม.ป.ป).
- สมนึก ปฏิพานนท์. คู่มือ – เตรียมสอบ สังคมศึกษา ช่วงชั้นที่ 3 ชั้น ม.1 – ม.3. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ภูมิบัณฑิตการพิมพ์, 2557.

ภาคผนวก

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน
เรื่อง สถาปนากรุงรัตนโกสินทร์

ข้อที่	คำตอบ
1.	ก
2.	ง
3.	ค
4.	ข
5.	ค
6.	ค
7.	ค
8.	ค
9.	ค
10.	ก

เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน
เรื่อง สถาปนากรุงเทพรัตนโกสินทร์

ข้อที่	คำตอบ
1.	ค
2.	ข
3.	ค
4.	ค
5.	ง
6.	ค
7.	ก
8.	ก
9.	ง
10.	ก

เฉลยแบบฝึกทักษะที่ 1

1. 6 เมษายน พ.ศ. 2325
2. พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช หรือ
พระบาทสมเด็จพระบรมราชาธิราชรามาธิบดี
3. สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก
4. การป้องกันข้าศึกที่มารุกรานทำได้ยาก
5. อยู่ทิศตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา
6. ประมาณ 235 ปี
7. วัดพระศรีรัตนศาสดาราม
8. กรุงเทพมหานคร อมรรัตนโกสินทร์ มหินทรายุธยา
มหาดีลกภพ นพรัตนราชธานีบุรีรมย์ อุดมราชนิเวศน์มหาสถาน
อมรพิมานอวตารสถิต สักกะทัตติยวิษณุกรรมประสิทธิ์
9. ชาวจีน
10. ให้เหมือนกรุงศรีอยุธยา

เฉลยแบบฝึกทักษะที่ 2

1. ปราบดาภิเษก
2. ความเหมาะสมด้านยุทธศาสตร์
3. อยุธยา
4. กรุงธนบุรีตั้งอยู่ใกล้กับปากแม่น้ำ
5. ที่ตั้งอยู่ห่างไกลจากทะเล

เฉลยแบบฝึกทักษะที่ 3

1. ข

2. ข

3. ก

4. ข

5. ก

6. ข

7. ก

8. ก

9. ข

10. ข

เฉลยแบบฝึกทักษะที่ 4

1. ✕
2. ✓
3. ✓
4. ✕
5. ✓
6. ✓
7. ✓
8. ✕
9. ✓
10. ✓